

ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ МЕТОДАМИ ГРИ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Талапканич Т.,

м.Ужгород

Постановка проблеми. Навчання англійської мови можна розглядати як один із засобів виховання дітей дошкільного віку. Іноземна мова виступає водночас предметом та засобом виховання і розкриває особистий потенціал, враховуючи індивідуальні особливості кожної дитини. У процесі навчання англійської мови формується вміння спілкуватись у межах комунікативного мінімуму. Завдання вчителя – сформувати культуру спілкування і ввести у процес навчання позитивне сприйняття світу дитинства. Гармонійно та вдало поєднуються виховання та навчання англійської мови в дошкільників у ігрових методах. Гра виступає основою здійснення навчального процесу і допомагає вчителю зацікавити дітей, викликати позитивне сприйняття мовного матеріалу [5, с.38].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх науково методичних публікацій свідчить, що навчання за допомогою гри на заняттях англійської мови у дошкільних закладах з методичного і лінгвістичного погляду є важливим і спричиняє пришвидшений інтелектуальний розвиток дітей, сприяє засвоєнню ними іншомовного мінімізованого матеріалу. Вивчення ігрового методу розглянуто у працях Л.С.Виготського [2], Т.І.Олійника [4], А.Сиденка [6], Т.М.Шкваріної [7] та ін.

Метою нашої статті є висвітлення актуальної теми виховання та навчання водночас в процесі ігрової діяльності та розкрити важливість використання ігрових методів на заняттях англійської мови для гармонійного та повноцінного розвитку особистості дошкільників, збагаченню її інтелектуальної, моральної, вольової та соціальної сфер у процесі оволодіння основами іншомовного спілкування.

Виклад основного матеріалу. Раннє навчання англійської мови за допомогою ігрової діяльності допомагає розвивати та виховувати дитину, реалізуючи вже сформовані нею якості для того, щоб вдало засвоювати мінімальний обсяг англомовних знань та вмінь. Процес навчання англійської мови можна розглянути як засіб розвитку дитини в соціумі, що допомагає розкрити її особистісний потенціал. Виховання дітей дошкільного віку засобами англійської мови забезпечує повноцінний розвиток дитини, формування особистості, реалізацію виховних, розвиваючих, освітніх та практичних цілей.

Дитина приносить у дитячий садок свої інтереси, свою радість, смуток і мрії. Спостерігається емоційність, збудження, хвилювання пов'язане з тим, що це ще невідомий для неї вид діяльності. Для правильної організації системи навчання іноземної мови дошкільнят вчителю потрібно враховувати вікові та індивідуальні особливості. Ці індивідуальні якості дошкільників учитель повинен враховувати з перших занять. На заняттях англійської мови деякі діти можуть бути непосидючими, активними, щоб на них звернули увагу. У багатьох дітей зберігається сором'язливість, неспокійність, одні діти виявляють активність та інтерес у спілкуванні, а інші – замкнуті, пасивні. Ці всі психічні та фізичні фактори впливають на методи викладання англійської мови. Якщо застосувати неправильні методи навчання, то ефективність занять буде низькою, а успішність дітей незадовільна. Тому єдиним шляхом формування у дошкільників інтересу та бажання до вивчення англійської мови має стати гра, яка є зв'язком цих мотивів, інтересів, факторів, так як ігрова діяльність, враховуючи вік переважає. О.Негневицька запевняє, що кожне заняття з англійської мови має стати цікавим, захоплюючим, результативним, якщо буде проводитися у формі гри [3, с.20].

Мова вивчається через особисту діяльність дітей. Кожне заняття будується як ігрове спілкування педагога і дітей, та дітей між собою. Це сприяє розвитку та вихованню дітей, формування та реалізація досвіду та психічних якостей у процесі навчання англійської мови.

Важливу роль відіграє формування англомовної комунікативної компетенції. Комунікативний підхід передбачає як засвоєння правил, так і їх практичне використання, як свідоме, так і підсвідоме в мовленні. Реалізація комунікативної компетенції в навчанні англійської мови здійснюється невимушено завдяки мовленнєвій діяльності дітей у грі.

Засвоєння та закріплення матеріалу здійснюється у грі в залежності від конкретних задач, ситуацій та умов, які виникають. Педагог добирає ті ігрові методи навчання, які доцільні для вивчення даної теми. Існує кілька найпоширеніших методів і способів навчання англійської мови дітей у дошкільному віці. Базовим методом навчання вважається усний або метод Пальмера. В основу закладені наступні фактори:

- 1 - слухати розповіді вчителя-педагога на основі вивченої лексики;
- 2 - слухати дитячі записи (лінгафонний курс);
- 3 - використання вправ, які містять водночас питання та відповіді;
- 4 - введення коротких діалогів з використанням вивченої лексики;
- 5 - участь в різних дидактичних іграх;
- 6 - вивчення віршів, пісень, загадок.

Ситуативний метод навчання використовується в будь-якій ситуації в процесі вивчення англійської мови. Але цей метод не завжди є ефективним, тобто залежить від ситуації. Наприклад, під час їжі, переодягання чи ліпки увага дитини зосереджена на іншій діяльності. Але якщо дитину вивести на прогулянку, то заняття буде більш цікавим, а навчання ефективним. Наприклад, вчитель вказує на дерево і каже англійською мовою а tree, на квітку а flower, на листок а leaf та ін. Вчитель може використовувати наочні засоби (книжку, іграшку, малюнок).

Для навчання дошкільнят англійської мови повинні застосовуватись форми і методи, які базуються на використанні різних компонентів ігрової діяльності, поєднуючи з вправами, запитаннями, демонстраціями унаочнення, вказівками, поясненнями та ін. Отже, в ігрову діяльність можна включати вище описані методи навчання дошкільників.

Специфіка застосування ігрових методів під час навчання дошкільнят англійської мови полягає в тому, що на заняттях педагог постійно виконує роль режисера-організатора і ведучого учасника ігрової діяльності. Педагог бере до уваги вже набутий дітьми досвід участі у сюжетно-рольових, театралізованих іграх, іграх з правилами (дидактичних, рухливих, музичних, народних, комп'ютерних та ін.). Це важливо для дітей тому, що вони без особливих труднощів усвідомлюють зміст, творчий задум, сюжет, роль, правила, рольові та організаційні стосунки, інші ознаки гри, краще розуміють навчальні завдання. Наприклад: гра “Червона шапочка” (“A red hat”)..” Вчитель розподіляє ролі між дітьми. Педагог пояснює: “Діти, кожен із вас буде виконувати свою роль. А щоб усі краще запам'ятали свою роль, ви будете одягати такі привабливі шапочки-маски, на яких зображені ваші герої”. Основний акцент робиться на закріпленні нової лексики.

Основним методом на заняттях є дидактична гра по розвитку англомовного мовлення на основі простої лексики для дітей, в якій їхні дії регулюються ігровими завданнями. Дидактичні ігри, враховуючи зміст, можуть нести в собі повчальні завдання, розв'язком яких є засоби активної ігрової діяльності [1, с.31]. Наприклад: гра ”Знайомство” (“Let’s get acquainted”). Педагог: ”Діти! До нас завітала Аліса з країни чудес. От що вона розповідає про себе: ”My name is Alice. I live in England. I am 6.” А що ви можете розповісти їй про себе? ” Дитина розповідає про себе і отримує прапорець, листівку тощо.

Наступною вимогою до дидактичної гри є насиченість навчання емоційно-пізнавальним змістом, що відповідає дитині. Дидактична гра повинна викликати зацікавленість мовленнєвої діяльності, примушує говорити навіть сором'язливих і мовчазних дітей. Всі ці фактори допомагають сформувати певні мовленнєві уміння та навички у мові, уникнути їх фізичного та інтелектуального перевантаження, допомагає краще засвоїти мовний матеріал в ситуаціях, які близькі до реальних. Наприклад: гра “У магазині”(“At the shop”). Педагог: Щоб продавець продав вам товар, слід називати усі продукти англійською мовою”. Дитина: ”Bread, butter, salt...”.

За основу ігрового сюжету беремо ситуацію з життєвого досвіду, конкретні ігри з предметами-іграшками, дії в ігрових ситуаціях. Розв'язком дидактичних завдань є виконання предметної діяльності, рухів, тренувань, вимови, мовлення. Форма кожного заняття – це уявна ігрова ситуація в повному, розгорнутому вигляді. Наприклад: гра “У цирку” (“Circus”). Педагог: “Діти, кожен з вас зараз одягне маску дресированого звірятка. Я буду директором цирку. Я запитую: ”Can you dance?”. Ви відповідаєте: ”Yes. I can dance” і показуєте, як ви танцюєте.

Ігрова діяльність передбачає ознайомлення зі змістом та правилами гри. Вже на перших заняттях з англійської мови дітям пропонується обрати для себе роль свого улюбленого казкового героя і впродовж декількох занять виконувати її. Це, звичайно, можуть бути герої англійських казок та мультфільмів або казок народів світу. Отже, ігри можуть бути пов'язані з казками, а це, в свою чергу, дає змогу педагогу менше витратити часу і сили на ознайомлення з загальними правилами ігрової діяльності.

Відібрані ігри для занять відрізняються тим, що основним є спостереження та увага. Вчитель повинен контролювати хід гри і передбачати будь-які труднощі у процесі гри і вміти уникнути їх. Наприклад, вчитель хоче на занятті використати м'яч, щоб навчити дітей рахувати до десяти. Кожен із дошкільнят захоче бути лідером і це буде стимулювати їх навчитися швидше рахувати. Також їх можна навчити рахувати за допомогою пальців, не використовуючи м'яча.

Одним із шляхів створення комунікативної ситуації є ігри, які сприяють реалізації міжособистісного спілкування дошкільнят на занятті. Рольова гра орієнтує дошкільнят на планування особистої мовленнєвої поведінки і прогнозування поведінки співрозмовника. Рольова гра передбачає елемент перевтілення учня у представника певної соціальної групи, професії, тощо. Гра допомагає зробити процес навчання цікавим, захоплюючим. Під час рольової гри діти виступають суб'єктами ігрового процесу, його активними творцями. У грі навіть інтелектуально-пасивна дитина спроможна виконати таке завдання,

яке їй важко дається у звичайному житті, тому що тут існує певна умовність і немає такої жорстокої смуги оцінювання, яку відчуває на собі школяр з перших же днів навчання, адже це гра. Відчуття рівності, атмосфера захопленості дають можливість дошкільнятам подолати скутість, зняти мовний бар'єр, втому, знизити тривожність, напруження, негативне ставлення дітей до навчальної діяльності, тощо.

Дитина дошкільного віку грає завжди. Гра – це планомірна, розумна підкорена певним правилам система поведінки. У грі розвиваються творчі, розумові здібності дитини, в ній передбачається прийняття рішення: як вчинити, що зробити, як виграти. Навчальні ігри допомагають зробити процес навчання іноземній мові цікавим та захоплюючим. Атмосфера захопленості, відчуття рівності дають можливість учням подолати скутість, зняти мовний бар'єр, втому, знизити тривожність, тощо. За допомогою гри добре відпрацьовується вимова, активізується лексичний та граматичний матеріал, розвиваються навички аудіювання, усного мовлення. Спілкування, яке є основною метою навчання іноземної мови, є ситуативним, адже воно завжди відбувається в певній ситуації. Рольова гра є чудовою основою для навчання спілкування, тому що в ній задаються умови та ролі, які моделюють реальні життєві ситуації [6, с.135].

Окрім того у грі виокремлюються реальні стосунки між учасниками, тобто, за висловом Л.Виготського, "гра – це арифметика соціальних відносин." [2; 232]. Взявши на себе певну роль, дошкільник, для досягнення ігрової мети повинен взаємодіяти з партнерами, співвідносити свої дії з діями інших учасників гри, вміти вислухати і зрозуміти іншого, висловлювати свою думку, враховувати побажання інших учасників гри... У процесі такої взаємодії відбувається обмін діяльністю – обмін знаннями, вміннями, які є необхідними для досягнення ігрової мети.

Щодо мети та завдання навчання дітей, дидактичні ігри можуть бути мовними, мовленнєвими та комунікативними.

У грі дитина завжди докладає зусилля, напружує пам'ять, виправляється у вимові, звуків, вживані в іншомовних слів та фраз. Побудова заняття в ігровій формі, створення ситуації “чарівної казки” допомагає дитині спілкуватися іншомовними засобами [, с.10]. Це означає, на заняттях слід створювати відповідне предметно-іграшкове середовище. Потрібно багато місця для рухливих ігор, розігрування театралізованих вистав, мати шафи для книжок та приладів (картинки, іграшки, малюнки та ін.). На заняттях педагог повинен мати та використовувати макети, вивіски (алфавіт, цирк, зоопарк, транспорт, будинок та ін.), маски або костюми (лікаря, продавця), іграшки (іграшковий посуд, одяг для ляльок, меблі і т.д.), малюнки та картки (кольори, квіти, тварини, транспорт, частини тіла та ін.).

На кожному із занять можна урізноманітнювати ігри в залежності від того, що вивчається в той момент. Наприклад, для засвоєння лексики та граматики використовуються лексичні та лексико – граматичні ігри: “Who came?” (“Хто прийшов?”), “Show” (“Покажи”), “Who is that?” (“Хто це?”) та інших. Для закріплення елементарних навичок аудіювання та говоріння використовують ігри: “At the shop” (“В магазині”), “At the doctor” (“В лікаря”) та інші. Але деякі ігри можуть відноситись водночас до різних видів.

Вивчаючи новий матеріал, дошкільнята використовують рецептивні ігри. У разі виконання такого характеру гри дитина сприймає інформацію, а потім демонструє, як вона зрозуміла її. Наприклад, після введення нових слів з теми “Transport” (“Транспорт”) можна проводити гру “Traveling” (“Подорож”). Для того, щоб відтворити сприйнятий звук, слово, речення чи текст використовуються репродуктивні ігри, а для формування навичок спілкування – творчі або продуктивні.

Наведемо кілька добірок дидактичних ігор, які допомагають дітям дошкільного віку легше засвоїти лексику іноземної мови:

1. Гра “Show” (“Покажи”)

Педагог: “Діти, я – покупець, а ви – продавці в магазині. Я буду називати продукт, а ви показуйте його.” (Перед грою кожній дитині дають набір картинок, на яких зображено продукти).

2. Гра “Seven elephants” (“Семеро слоненят”)

Учні разом з педагогом розучують цифри.

Педагог: “Діти, ми з вами перетворилися на слоненят. Сідайте на килимок. А тепер починаєте повільно підніматися й говорити скільки вам років: I am (1,2,3,4,5,6,7...). Мені (1,2,3...) років.” (Керуючи цією грою, педагог демонструє картку з відповідною цифрою).

3. Гра “What colour is it?” (“Що це за колір?”)

Дітей ділять на дві команди. Вчитель по черзі показує дітям картку з кольором і запитує: What colour is it? Діти відповідають: “...red”.

Це завдання складне. Потрібно допомагати дітям.

4. Гра “Zoo” (“Зоопарк”)

Проводиться розучування назв звірят: вчитель показує картку, де зображена жаба і говорить англійською а frog. Діти стрибають як жабки і повторюють це слово декілька разів. Наступна картка з зображенням риби, повторюючи слово а fish, діти роблять плавальні рухи та ін [7, с.72].

Цікавою є думка Е.І.Удальцової, яка розглядає гру як основний спосіб навчання для ширшого використання словникового запасу під час занять та формування навичок усного мовлення, а роль і місце дидактичної гри змінюється під час педагогічного процесу навчання. Враховуючи важливий психологічний фактор дошкільнят відомо, що вони надають перевагу грі, аніж простому занятті. У дітей поняття “заняття” вже налаштовує їх на навчальний процес навіть тоді, коли прийомом навчання є гра. У них розвивається особисте мислення, бачення на цей процес навчання, охоче і зацікавлено готуються до нього.

Висновки. Таким чином, ігрова діяльність на заняттях з англійської мови в дошкільному закладі допомагає ефективнішому закріпленню в пам’яті дитини іншомовні слова і не викликає надмірного розумового навантаження. Гра як

один із основних методів навчання англійської мови має бути цікавою, простою, жвавою, насиченою лексико-граматичними та фонетичними елементами, закріплення вивченого матеріалу і поповнення нового словарного запасу. Отже, ігрова діяльність виховує та розвиває особистість, формує мовну, мовленнєву та соціокультурну компетенції, а також актуалізує у процесі навчання позитивні риси характеру, формує новоутворення культури спілкування, прояви загальнолюдських моральних якостей.

Література та джерела

1. Артемова Л.В. Гра // Методичні рекомендації до програми виховання дітей дошкільного віку “Малятко”. – К.: “Свенас”. – 1993. – С.31-48
2. Виготський Л.С. Педагогічна психологія. – М.:Педагогіка, 1991. – 232с
3. Негневицькая Е.И. Иностранный язык для самых маленьких: вчера, сегодня, завтра // Иностранные языки в школе. – 1987. – № 6. – С.20-26
4. Олійник Т.І. Рольова гра у навчанні англійської мови. – К.: Освіта, 1992. – 127с
5. Протасова Е.Ю. Обучение иностранному языку дошкольников/обзор теоретических позиций // Иностранные языки в школе. – 1990. – № 1. – С.38-43
6. Сиденко А. Ігровий підхід у навчанні // Народна освіта. – 2000. – № 8. – 135с
7. Шкваріна Т.М. Англійська мова для дітей дошкільного віку (Програма, методичні рекомендації): Навч. посіб. для вчителів раннього навчання англ. мови, студентів вищ. пед. навч. закладів. – Умань: Видавничо-поліграф. підприємство, 2003. – 120с

В статті рассмотрено эффективное использование игровых методов, которые выступают средством воспитания детей дошкольного возраста при изучении английского языка. Обеспечение игрового характера учебного процесса является главным заданием учителя. Во время игры личность воспитывается и развивается, раскрываются индивидуальные особенности детей, формируется культура общения.

The author of the article has considered the issues of effective usage of the methods of a game, which are the means of upbringing children of pre-school age while studying English language. Provision of a game character of an educational process is the main teacher's task. During the game a personality develops and brings up, individual peculiarities of children are disclosed and the culture of communication is formed.